

Izloženost djece medijima

Klarić, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:657298>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

Izloženost djece medijima

Danijela Klarić

Split, rujan 2023.

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij ranog i predškolskog odgoja

Predmet: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

ZAVRŠNI RAD

Izloženost djece medijima

Studentica:

Danijela Klarić

Mentorica:

izv. prof. dr.sc. Ivana Visković

Split, rujan 2023.

Sadržaj:

Uvod

1. Mediji	3
1.1. Pozitivne strane medija	6
1.2. Negativne strane medija.....	7
2. Perspektiva djece.....	9
3. Uloga odraslih.....	11
3.1. Uloga odgajatelja	12
3.2. Uloga roditelja	13
3. Djeca u medijima.....	14
4. Pedagoški osmišljeno korištenje medija	15
a. Učenje	15
b. Neobični likovi	15
c. Tajna poruka	16
5. Zaključak.....	17
6. Literatura.....	20

Uvod

U današnje vrijeme, izloženost djece medijima postaje sve veća i sve prisutnija. Tehnološki napredak i brza dostupnost interneta omogućili su djeci dugotrajnu povezanost s različitim medijskim sadržajima, bez obzira na njihovu dob. Mediji su postali neizostavan dio njihovog svakodnevnog života, pružajući im informacije, zabavu i mogućnost komunikacije. Iako mediji mogu imati afirmativne učinke na djecu, kao što su edukativni sadržaji ili mogućnost povezivanja s drugima, isto tako mogu imati i negativne posljedice. Djeca su izložena različitim vrstama medijskih sadržaja koji mogu biti nasilni, neprikladni ili manipulativni. Ovi sadržaji mogu se negativno odraziti na dječji razvoj, emocionalno stanje, ponašanje i stavove. Osim neposrednih utjecaja, izloženost medijima može imati i dugoročne posljedice na dječji razvoj. Djeca koja provode previše vremena pred ekranima mogu imati problema s koncentracijom, socijalnom interakcijom, razvojem emocionalnih vještina (Mandarić, 2012). Također, izloženost djece medijima može utjecati na dječje samopouzdanje, fizički razvoj i sliku o sebi, što može dovesti do razvoja niskog samopoštovanja i poremećaja hranjenja. S obzirom na sve ove rizike, važno je da roditelji, odgajatelji i druge odgovorne odrasle osobe razumiju značaj izloženosti djece medijima i preuzmu odgovornost za njihovo korištenje. Edukacija djece o medijima i razvijanje kritičkog razmišljanja trebali bi biti jedan od prioriteta u odgoju i obrazovanju. Roditelji trebaju biti aktivno uključeni u medijske navike svoje djece, postavljajući granice i pružajući im podršku u odabiru prikladnih sadržaja.

U ovom završnom radu detaljnije će se osvrnuti na različite aspekte izloženosti djece medijima, analizirati moguće rizike i koristi te predstaviti preporuke za roditelje, odgajatelje i druge odgovorne odrasle osobe kako bi se osiguralo zdravo medijsko okruženje za djecu. Također, osvrnut će se na provedena istraživanja u kojima se iznose dječji pogledi i pogledi odgajatelja na medije. Kao alternativnu zabavu kako bi dijete provodilo manje vremena ispred ekrana, navest će se nekoliko primjera igara koje mogu doprinijeti afirmativnom razvoju kompetencija djece te kvaliteti slobodnog vremena.

1. Mediji

Zastupljenost medija u životu suvremenog čovjeka sve je veća. Kako prolazi vrijeme, tako i mediji sve više napreduju. Uspon društvenih medija savršen je primjer koliko se drastično i brzo društveno ponašanje može promijeniti: nešto što je danas dio svakodnevnog života jedne trećine svjetske populacije bilo je nezamislivo prije manje od jedne generacije (Ortiz-Ospina i Roser, 2023). Ne tako davno, trebalo je više od tjedan dana kako bi pismo došlo iz jedne države u drugu. Sada, uz samo nekoliko klikova, ljudi se diljem svijeta mogu dopisivati, čuti, vidjeti u trenutku. „Razvijanjem tehnologije mediji zauzimaju sve veći prostor u oblikovanju mladih koji su jedni od najvjernijih korisnika medija“ (Skoko, 2023: 9). Djeca i mladi medije koriste kao izvor zabave: gledanje televizije, igranje igrica, korištenje raznih aplikacija zabavnog karaktera kao što su Instagram i TikTok, kao sredstvo informiranja. Stoga se već nekoliko godina često koristi izreka: „Pitaj Google, on sve zna.“ Uz to, mediji se koriste i kao sredstvo za olakšanu socijalizaciju. „U intenzivnom procesu socijalizacije kroz koji djeca prolaze tijekom svog odrastanja, osim obitelji i grupe vršnjaka (prijatelja), značajnu ulogu imaju i mediji“ (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001: 119). Djeca i mladi, ali i odrasli, preko raznih aplikacija (Instagram, WhatsApp, Viber..) stupaju u kontakt sa svojim prijateljima, ali na ovaj način također upoznaju i nove ljude diljem svijeta. Postoje i neke aplikacije, npr. Omegle, preko kojih se anonimno može pričati sa strancima te tako stvarati nova poznanstva. Korištenje moderne tehnologije i sadržaja koji se tamo pronalaze imaju pozitivne i negativne učinke.

Iako je neosporno da je izloženost i korištenje medija povezano s psihofizičkim razvojem pojedinca, svi aspekti te povezanosti još nisu dovoljno istraženi. Radok (2015) smatra da moć medija ovisi o kontekstu u kojem se isti koriste. Sve dok se suvremeni mediji koriste kao alati i praktična pomagala za bolje snalaženje u svijetu, rješavanje problema i suočavanje s izazovima koje stvarni život predstavlja pred djecu i adolescente, učinci na razvoj mozga su pozitivni (Möller i Fischer, 2023).

Većina djece izložena je medijima od najranije dobi. Djeca odrastaju u okruženju u kojemu su neizbježni mobitel, televizor, kompjutor, laptop. Navikavanje na medije zbiva se brzo i neprimjetno, pa djeca vrlo rano iskazuju želju da i oni koriste neki medij i nauče baratati njime. Temeljno pitanje koje se postavlja jest koliko su dosadašnja saznanja o odnosu medija primjenjiva kada se u fokus razmatranja postave djeca. Dob je značajka koja djecu čini najranjivijim dijelom populacije. Pritom su i unutar skupine djece dobne razlike iznimno

važne jer su sposobnost razumijevanja i otvorenost za sve novo različite kod, na primjer, petogodišnjaka i petnaestogodišnjaka. Tako je potencijalni utjecaj medija znatno više sporan nego utjecaj roditelja, škole, crkve i slično jer ga je puno teže kontrolirati (Ilišin i sur., 2001). Ovisnost o internetu je poremećaj u kojem korisnici gube osjećaj za vrijeme i zanemaruju svoje osnovne potrebe. Slikovito se to naziva „internetomanija“. Ovisnost o internetu ima slična obilježja kao ovisnost o kockanju i psihoaktivnim tvarima (Robotić, 2015). Neki od psiholoških znakova i simptoma ovisnosti o internetu su: gubitak pojma o vremenu provedenom na internetu, problemi u izvršavanju zadataka kod kuće ili u školi, ljutiti ispadi kod prekida korištenja izvorom ovisnosti, razmišljanje o internetu kada osoba nije na njemu (Robotić, 2015). Liječenje se provodi u klinikama predviđenim za odvikavanje od interneta. Na početku liječenja treba utvrditi ima li osoba povijest ovisničkog ponašanja, jer nekada osobe ovisne o alkoholu i drogama postaju ovisne o internetu, smatrajući tu ovisnost zdravijom alternativom (Robotić, 2015). Liječi se uglavnom psihoterapijama. Pojedini autori smatraju da je kognitivno-bihevioralna metoda najbolja. Kod te terapije pokušavaju se postići promjene u mišljenjima i uvjerenjima kod osobe u cilju dugotrajnog mijenjanja misli, ponašanja i emocionalnih odgovora kod pacijenata, terapeuti moraju pomoći klijentima u rješavanju problema koji se skrivaju iza ovisnosti o internetu, identificirati nove ciljeve i naučiti nova ponašanja i odgovore na probleme (Robotić, 2015). Još neke od metoda liječenja su i motivacijski intervju, obiteljska terapija, a često se kombinira više metoda u liječenju (Robotić, 2015).

Ilišin i suradnici (2001), temeljem istraživanja prije 20 godina, tvrdili su da je TV potencijalno najmoćniji medij. To su potvrdili Labaš i Marinčić (2016) kada je u njihovom istraživanju čak 74,9% djece reklo da gleda filmove na televiziji. Takav rezultat potvrđuje „da je televizija tradicionalan medij koji djeca najviše koriste“ (Labaš i Marinčić, 2016:18). Gledanje televizije postalo je navika i neizbježan dio svakodnevice. Unatoč pojavljivanju novih medija poput interneta, televizija i dalje zadržava poziciju najpopularnijeg masovnog medija. Privlačnost televizije leži u njenim raznolikim svojstvima: posredovanje slike i zvuka, veliki izbor programa, raznovrsnost sadržaja, laka dostupnost, lako korištenje... Djeca često koriste televiziju usporedno s drugim medijima i uz neku drugu aktivnost. Veće korištenje oduzima vrijeme za bavljenje nekim drugim aktivnostima, ali može i potaknuti interes za neku novu aktivnost. Često se kao razlog gledanja televizije navodi dosada i navika, potreba za uzbuđenjem, potreba za „bijegom“ od realnosti, relaksacija i zabava. Važna je spoznaja da gledanje televizije nije isključivo pasivno. Postoje razne emisije i crtani filmovi koji uključuju

gledatelje kroz sadržaj. Djeca u razdoblju od četvrte do pete godine imitiraju i poistovjećuju se sa sadržajem. Oponašanje je svjestan proces, ali poistovjećivanje nije, nego se ostvaruje „kopiranjem“ navika i stavova osoba do kojih im je stalo te sadržaja sa televizije.

Djecu se može zaštititi od negativnog sadržaja televizije tako da se prati sadržaj koji dijete gleda i uputi ga da stvara kritičko mišljenje o njemu. Na taj će način dijete biti sposobno razlučiti dobar sadržaj od lošega. Odgovornost odraslih je, između ostalog, pomoći djeci u razumijevanju medijskih sadržaja (Ilišin i sur., 2001). Zajedničko iskustvo dopunjuje se svakodnevnom dvosmjernom komunikacijom koja omogućava bolje razumijevanje.

Visković i Višnjić Jevtić (2017) pokazuju kako izloženost djece medijima ima pozitivne i negativne strane. Autorice istraživanja kao moguće negativne ishode navele su: nudi neprihvatljive oblike ponašanja, doprinosi usvajanju neprihvatljivih oblika ponašanja, odrasli ne iskazuju jasne stavove prema medijskim sadržajima što se negativno odražava na djecu, doprinosi gubitku identiteta (u smislu prihvaćanja vrijednosti drugih, a zanemarivanje osobnih vrijednosti), neselektivna izloženost medijskim sadržajima u cijelosti će se negativno odraziti na djecu, a kao pozitivne: doprinosi učenju stranog jezika, razvija kompetencije za korištenje interneta, razvoj medijske pismenosti, doprinosi razvoju interkulturalizma, priprema za realnost, potiče razvoj kritičkog mišljenja.

1.1. Pozitivne strane medija

Velik je broj pozitivnih strana korištenja medija. Učenje stranih jezika, umrežavanje, bolja dostupnost većeg broja informacija, zabavni sadržaji, upoznavanje i prihvaćanje različitosti (Mandarić, 2012). Mediji pružaju informacije o događajima, vijestima, istraživanjima i drugim relevantnim temama. Oni nam omogućuju da budemo informirani o svijetu oko nas i da se educiramo o različitim pitanjima (Đuran, Koprivnjak i Maček, 2019). Televizijski programi, dokumentarci, online tečajevi i drugi medijski sadržaji mogu poboljšati znanje i razumijevanje različitih područja. Osim pomoći pri informiranju i učenju, mediji pružaju mogućnosti za zabavu. Filmovi, razne emisije, glazba, knjige i druge vrste zabave pomažu pri opuštanju i ispunjavanju slobodnog vremena. Također, suvremena tehnologija olakšava povezanost s obitelji, prijateljima i svijetom. Društveni mediji omogućuju održavanje kontakta i razmjenjivanje informacija s drugima što uveliko olakšava proces socijalizacije. Mediji imaju moć brzog prenošenja informacija s jednog kraja svijeta na drugi što omogućuje upoznavanje različitih kultura, umrežavanje, pružanje podrške i pomoći kada je potrebno. Uz to, mediji također mogu biti i izvor inspiracije i poticaj za kreativnost (Robotić, 2015). Filmovi, knjige, umjetnost i glazba mogu potaknuti maštu te potaknuti djecu da slijede svoje strasti i interese. Kroz medije, djeca mogu vidjeti i čuti različite perspektive, kulture i iskustva, što može pridonijeti razumijevanju i prihvaćanju različitosti.

1.2. Negativne strane medija

Brojni su negativni učinci medija. Koliko god je istina da tehnologija služi čovjeku, lako se dogodi da ljudi postanu robovi medija. To je prepoznatljivo i u ranom djetinjstvu. Djeca i mladi sve više vremena, svakodnevnih poslova i komunikacije obavljaju online, stoga je vrlo jednostavno upasti u rralje ovisnosti o internetu (Robotić, 2015). Također, sve više se pojavljuje cyber nasilje koje dovodi do depresije, izoliranosti, asocijalnosti te u nekim slučajevima i samoubojstva. Nije mali broj ilegalnih stranica na kojima se prodaje oružje i/ili ilegalne supstance kojima nije teško pristupiti, a djecu nešto „novo i zabranjeno“ privuče te tako upadnu u loše društvo i probleme (Robotić, 2015). Prekomjerno korištenje medija može dovesti i do oštećenja vida i pretilosti što je sve veći problem u svijetu. Temeljem provedenih istraživanja, Lukaš, Miliša i Puljić (2023) ukazuju da je jedna od negativnih ishoda izloženosti medijima i pretilost. Dugotrajna usmjerenost na medije smanjuje tjelesne aktivnosti. Istodobno, reklamne poruke mogu narušiti zdrave prehrambene navike. Nadalje, djeca izložena medijima podložna su manipulaciji. „Manipulator lako uvjeri najmlađe da igračke hodaju, trče, lete, skaču, govore itd. Ne razlikujući stvarnost od vizualnih učinaka i trikova, djeca su nerijetko razočarana kad se kupljene igračke ne ponašaju tako. I tako se stvaraju frustracije, a frustracije su osnova za manipulacije. Moć slike i zvuka, zasjenjuje moć razuma“ (Miliša, Tolić i Vertovšek, 2009:31).

U kontekstu potencijalno loših utjecaja medija, osobito televizije, najviše zabrinutosti izaziva problem povezanosti agresivnosti primatelja i nasilja prikazanog na ekranu. Ako djeca gledaju nasilne sadržaje i/ili igraju igrice koje sadrže nasilje, možda će doći u situaciju kada će se služiti silom i biti agresivni, jer su takav sadržaj gledali, a nigdje nisu čuli da je takvo ponašanje neprikladno. Stoga je važno da se djeci skrene pozornost na nepoželjna ponašanja i sadržaje koje kroz korištenje medija upozna.

Drugi kontekst potencijalnog lošeg utjecaja televizije su reklamne poruke. Oglašavanje raznih proizvoda zauzima znatan vremenski udio, posebice na komercijalnim televizijama, čiji program po definiciji ima osnovnu namjenu privući što veći broj gledatelja. Utjecaj reklama ovisi o nizu čimbenika: osobinama primatelja, sposobnosti procjene i stava spram određenih proizvoda, obiteljskom standardu i statusu. U reklamama možemo pronaći primjere raznih stereotipa kao i nametanje nekih proizvoda kao statusnih simbola. Razmjerno je mali broj gledatelja koje će reklame potaknuti na kupnju točno određenog proizvoda, ali je velik broj onih koji će nesvjesno prihvatiti, primjerice, poruku da samo žene usrećuje novi

svemogući deterdžent, a muškarca novi model automobila, ili sugestija da biti uspješan znači odijevati baš određenu marku odjeće. Mladi u načelu vjeruju medijima koji se obraćaju njima, a ostale medije gotovo u cijelosti odbijaju. Ubacivanje zabavnih, ali i manipulativnih sadržaja u medije ima dvojaki učinak: s jedne se strane pridobiva mlađa publika, a s druge strane se i odrasli opuštaju odnosno sve manje i teže nalaze kritičnije tekstove (Ilišin i sur., 2001).

Kako bi se izbjegli negativni utjecaji medija, velika je odgovornost na odraslima. Oni trebaju biti filtrirani u izbor sadržaja koji su djeci dostupni te komunicirati s mladima o istima. Na taj način, čak i uznemirujući, nasilni, manipulativni sadržaji mogu biti alat za učenje važne lekcije, a to je osvještavanje lošeg i nepoželjnog ponašanja.

2. Perspektiva djece

Djeca su kompetentne osobe, imaju pravo na izražavanje osobnog mišljenja i pravo biti saslušana (Konvencija o pravima djeteta, 1989). Opravdano je zato ispitati mišljenje djece i o medijima. U istraživanju koje su proveli Labaš i Marinčić (2016) uočilo se da se djeca svjesno izlažu medijima. To znači da djeca aktivno koriste medije u različite svrhe kao što su zabava, prikupljanje informacija i slično (Labaš i Marinčić, 2016 prema Labaš i Vizler, 2005). Pojedina istraživanja ukazuju da djeca vole različite sadržaje, poglavito crtane filmove (Blažević, 2012). Kao najdraže crtane filmove izdvajaju *Baltazar*, *Dora istražuje*, *Matilda*, *Brum*, itd.... Međutim, nemaju sva djeca istu perspektivu. Primjerice, crtani film *Bratz*, pojedina djeca smatraju primjerenim i zabavnim, dok su druga tvrdila da je „fuj“ jer se govore „grozote“. Također, djeca su izjavila kako se većina boji crtanog Winx i da zbog njega ne mogu spavati. Zbog toga su im roditelji zabranili da ga gledaju. Djeca se, uz omiljene crtane filmove, još vole zabavljati i gledajući dokumentarne emisije koje su najčešće o životinjama. Iz dječjih odgovora moglo se zaključiti da su jako znatiželjna i da ih zanima mnogo različitih stvari, no najviše uživaju u sadržajima koji su primjereni za njihovu dob. Odgovori su također pokazali potrebu djece da budu poput likova iz crtanih filmova, poput onih likova koje smatraju atraktivnima i za koje osjećaju da su slični njima.

Djeca reflektiraju medijske sadržaje u svoju igru. Zato je bitno paziti što djeca gledaju kako ne bi stekli loše navike. Rezultati istraživanja pokazuju da većina djece svakodnevno gleda televiziju. Često ju gledaju sama, a ponekad i s roditeljima, no nakon odgledanog sadržaja o tome ne komuniciraju. Gledanje televizije za djecu je postala navika, što su potvrdili izjavom da bi bili nesretni kada ne bi bili u mogućnosti gledati svoje omiljene sadržaje. Također, djeca su izjavila da vole gledati reklame. Na dječjim programima to su obično reklame koje djeci prikazuju najnovije igračke te kada ih vide, djeca ih odmah žele. Ako im roditelji ne mogu kupiti neku igračku, djeca budu tužna i nezadovoljna. To pokazuje kako velik i manipulativan utjecaj mediji imaju na živote i odgoj djece (Blažević, 2012).

Na temelju razgovora s djecom o tome koliko i što gledaju na televiziji potvrđeno je da djeca gledaju i poznaju raznolike sadržaje, od onih koji su osmišljeni za njih do onih koja ne promiču socijalno prihvatljiva ponašanja. Rezultati dobiveni istraživanjem pokazuju da televizija popunjava slobodno vrijeme djece. Televizija ima aktivnu ulogu u njihovom odgoju. Zbog toga je važno da roditelji prate koji sadržaj djeca gledaju. Kada zajedno s njima gledaju

televizijski program, roditelji pokazuju poštovanje prema svojoj djeci i prema sadržaju koji njih interesira. No, nije dovoljno samo pogledati nešto s djetetom. Potrebno je i razgovarati o sadržaju koji se gleda. Oni roditelji koji aktivno gledaju televiziju sa svojom djecom potiču njihovo prosocijalno učenje. „Aktivno gledanje uključuje objašnjavanje i raspravu o onome što su zajedno gledali“ (Blažević, 2012:15). Blažević tvrdi da, osim roditeljskog utjecaja, važnu ulogu imaju i nastavnici, odgajatelji, ravnatelji škola, vrtića, medijski djelatnici.

U istraživanju koje su proveli Labaš i Marinčić (2016) došlo se do zaključka da djeca posjeduju spoznaju o trostrukoj ulozi (zabava, informiranje, odgojno-obrazovna uloga) medija, a najčešće ih koriste za zabavu.

3. Uloga odraslih

Uloga odraslih je izuzetno važna u dječjem korištenju medija. Odrasli (roditelji, skrbnici, učitelji, odgajatelji) imaju odgovornost da pruže smjernice i podršku djeci kako bi se koristila medijima na odgovoran i siguran način. Odrasli trebaju educirati djecu o medijskoj pismenosti, što uključuje razumijevanje medijskih poruka, kritičko razmišljanje, prepoznavanje manipulacije i razumijevanje kako mediji funkcioniraju. Također, trebaju postaviti granice i pravila za korištenje medija kako bi zaštitili djecu od potencijalnih rizika. To može uključivati ograničenja vremena provedenog pred ekranima, kontrolu sadržaja koji djeca konzumiraju i postavljanje sigurnosnih postavki na uređajima. Isto tako, trebaju pratiti i nadzirati dječje aktivnosti na internetu i drugim medijskim platformama (Robotić, 2015). Roditelji, učitelji, odgajatelji i ostale odrasle osobe koje sudjeluju u odgoju i obrazovanju djeteta trebali bi komunicirati s djecom o sadržajima koje gledaju, razgovarati o sigurnosti na internetu, prepoznavanju manipulacije, medijskim porukama i važnosti razumijevanja onoga što gledaju i čitaju, ponuditi im razne sadržaje te povremeno gledati njihove omiljene sadržaje s njima. Odrasli bi trebali biti podrška djeci i biti dostupni za razgovor o bilo kakvim pitanjima ili problemima koji se mogu pojaviti. Trebaju im približiti probleme današnjice kao što su razni neprimjereni sadržaji kojima se lako može pristupiti, cyber nasilje, ovisnost o internetu... Djeca uče po modelu, a ulogu modela imaju odrasli. Stoga je važno da sami budu svjesni svog vlastitog korištenja medija i da pokažu primjer odgovornog i uravnoteženog pristupa. Trebali bi pokazati kako se koristiti medijima na pozitivan način, iskoristiti ih za obrazovanje, zabavu i povezivanje s drugima. Odrasli trebaju biti medijski pismeni kako bi mogli pomagati djeci pri njihovoj medijskom obrazovanju (Sindik, 2012). Oni imaju zadatak naglasiti da se mediji trebaju odgovorno koristiti kako bi pri dječjem rastu i razvoju bili „prijateljsko lice“ i pomoć (Mandarić, 2012). Bitno je da djeca vide da se život ne vrti oko medija, već da prolazi pokraj njih dok oni pognutih glava igraju „Candy Crush“, „Minecraft“ i slično. Izuzetno je važno paziti da djeca ne zanemare stvaran svijet i sve čari koje se u njemu nalaze.

3.1. Uloga odgajatelja

U procesu odrastanja djece rane i predškolske dobi važno je razlučivanje realnog i fiktivnog svijeta. Često se događa da djeca ne razlikuju što vide u medijima i što se oko njih zbiva. Odgajatelji, u slučaju da primijete takav oblik ponašanja, trebaju reagirati. Sa djecom mogu pričati o situacijama koje su djeca vidjela u nekom crtanom, filmu ili seriji. Također mogu snimiti neki kratki video gdje će djeca moći shvatiti kako se u medijima glumi te da su potrebne pripreme tj. plan pri stvaranju nekog filma, crtića, videa i sl. Proces prije samog snimanja, ali i snimanje, djeci omogućuje novo iskustvo te osjećaj samodjelotvornosti te je zato ovaj način rada s djecom višestruko koristan (Sindik i Veselinović, 2010 prema Mikić, 2002).

Rezultati istraživanja koje su provele Visković i Višnjić Jevtić (2017) pokazuju da odgojiteljice kao pozitivne ishode medija u dječjim životima ponajviše ističu razvoj digitalnih kompetencija i kompetencija na stranom jeziku te poticaj za razvoj interkulturalizma i medijske pismenosti.

3.2. Uloga roditelja

Roditelji su, najčešće, najduže sa svojom djecom. Moguće je pretpostaviti da su djeca, upravo uz roditelje, najviše izložena medijima. Uloga roditelja je zato iznimno važna. Kako bi mediji imali odgojno-obrazovni značaj u životu djeteta, roditelje je potrebno informirati o obvezama i mogućnostima te savjetovati o primjerenim postupcima. Savjeti roditeljima su da pitaju djecu o iskustvu s internetom, da povremeno pogledaju na djetetov zaslon kako bi vidjeli što radi, roditelji bi trebali glumiti učenika i dopustiti djetetu da im pokaže i objasni sve čari interneta jer tako saznaju što sve dijete koristi na internetu. Također, roditelji bi djeci trebali dati alternativu, to jest zamjenu za internet kako bi ih odveli od istog, a to može biti odlazak u prirodu ili vožnja bicikla. Savjete koje roditelji mogu dati djeci su da ne daju podatke nepoznatome, treba im objasniti da nisu sve informacije s interneta uvijek točne te da se obrate roditeljima ako uoče nešto što je opasno za njih i što će ih ugroziti. Mnogi roditelji zbog straha od negativnih strana medija zabranjuju djeci korištenje istih. Takav način obrane od lošeg utjecaja medija uzrokuje mnogo više negativnih ishoda nego pozitivnih. Djeci se tako onemogućuje korištenje velikog broja izvora zabave te mogućnosti za učenje (Robotić, 2015).

3. Djeca u medijima

Objavljivanje fotografija, snimki i videa djece te dječjih uradaka kojima se ne štiti anonimnost djece u medijima je tema koja zahtijeva pažnju i osjetljivost. Dok mediji mogu pružiti platformu za izražavanje, promociju i dijeljenje dječjih talenata i postignuća, postoji i potencijalna opasnost od kršenja privatnosti, zloupotrebe i negativnih utjecaja na djecu (Bilan, 2017).

Djeca imaju pravo na privatnost, a odrasli bi trebali biti svjesni i zaštititi njihovu privatnost prilikom objavljivanja slika, videozapisa ili drugih informacija o njima. Trebali bi razmotriti posljedice takvog objavljivanja i uvijek dobiti pristanak djeteta i roditelja prije dijeljenja njihovih podataka ili slika. Iako možda izgleda da sadržaj kratkotrajno objavljen, on zauvijek ostaje na internetu (Sečan Matijaščić, 2018). Objavljivanje djece u medijima može imati psihičke posljedice na djecu. Izloženost javnosti može izazvati stres, pritisak, zlostavljanje... Odrasli bi trebali paziti na dobrobit djeteta i osigurati da je njihovo sudjelovanje u medijima dobrovoljno, pozitivno i da se vodi računa o njihovim emocionalnim potrebama. Mediji bi trebali slijediti etičke smjernice i standarde prilikom objavljivanja djece. To uključuje poštivanje njihove privatnosti, zaštitu njihovih prava i interesa, te izbjegavanje iskorištavanja djece u marketinške svrhe.

Odrasle osobe, poglavito roditelji imaju ključnu ulogu u odlučivanju o objavljivanju djece u medijima. Oni bi trebali razmotriti potencijalne rizike i prednosti, te donijeti informirane odluke o tome što dijeliti i kako zaštititi privatnost djeteta. Važno je educirati djecu o medijskoj pismenosti kako bi razumjela posljedice objavljivanja svojih podataka ili slika na internetu. Djeca bi trebala naučiti kako zaštititi svoju privatnost, prepoznati potencijalne opasnosti i razumjeti kako mediji funkcioniraju. Vlade i regulatorna tijela trebaju imati zakone i smjernice koje reguliraju objavljivanje djece u medijima. Ti propisi bi trebali osigurati zaštitu prava djece, privatnosti i dobrobiti, te sankcionirati zloupotrebe ili kršenja. Važno je naglasiti da je ravnoteža između prava na slobodu izražavanja i zaštite djece ključna. Objavljivanje djece u medijima treba se temeljiti na poštivanju njihovih prava i interesa, te uzimati u obzir njihovu dobrobit i sigurnost (Sečan Matijaščić, 2018).

4. Pedagoški osmišljeno korištenje medija

Pedagoški osmišljeni postupci mogu usmjeriti djecu (i odrasle) na raznovrsno korištenje medija. Slijedom teorijske analize stručne literature izdvojeni su pojedini kvalitetni primjeri.

a. Učenje

Tijekom djetinjstva, igra je jedna od najboljih metoda učenja te utječe na cjelovit razvoj djeteta (Visković i Topić, 2020). Djeca uče putem različitih vrsta medija, iz slikovnica, mobitela, televizijskih sadržaja... Na internetu se mogu pronaći razni klipovi pomoću kojih djeca mogu učiti npr. brojeve, abecedu, godišnja doba, pravilan izgovor riječi, strani jezik... Postoje sadržaji na televiziji koji su interaktivnog karaktera, kao što je crtani *Dora istražuje*, gdje djeca razvijaju sposobnost zapažanja, pamćenja, upoznaju se s novim pojmovima, razvijaju samopouzdanje... Takvo korištenje medija može samo pridonijeti odgojno-obrazovnom procesu djeteta.

b. Neobični likovi

Djeca vole izrezivati životinje i likove iz časopisa, a ta igra može postati još zabavnija. Cilj je ove igre stvoriti neobične likove kombinirajući dijelove tijela raznih životinja ili osoba. Na primjer, na tijelo dinosaura naljepi se glava poznatog glumca ili se noge slavne glumice zamijene nogama astronauta, a glavu glavom bradatog političara. Da bi likovi bili originalni, koriste se komadići tkanine i napravi haljina ili upotrijebi vata za bradu. U bilo kojoj kombinaciji, rezultat će biti urnebesna smijeh te će djeca htjeti raditi i više likova. To djeci može biti zabavno, ali istodobno i iznimno korisno. Uz razvoj fine motorike ova aktivnost je i poticaj za razvoj mašte, kreativnosti...

c. Tajna poruka

Uloga medija je, između ostalog, i prenošenje poruka. To može biti povod za igru „tajnih“ poruka. Cilj igre je da se otkrije novi čudesni i tajanstveni način slanja tajnih poruka prijateljima. Igra je namijenjena djeci u dobi od pet do deset godina, a potreban je papir, limunov sok ili alkoholni ocat, čačkalice i svijeća. U čašu se ulije limunov sok ili ocat, zatim čačkalicu umoči u to i piše po papiru. Potrebno je više puta namakati čačkalicu kako bi trag na papiru bio što jači. Nakon što je nacrtano ili napisano mora se pričekati da se to prirodno osuši. Nakon što se osušilo papir se pažljivo približi svijeći koja je prethodno bila upaljena nekoliko minuta. Toplina će pomoći da limunov sok ili ocat oksidira i nakon nekoliko minuta crtež će postati vidljiv, linije će postati tamnije, a kada se papir udalji od izvora topline, crtež i/ili tekst opet će nestati. Tijekom igranja ove igre, djeci se može pričati kako su se ljudi prije nove tehnologije dopisivali, koliko je to bio dugotrajan proces te naglašavati prednosti moderne tehnologije. Tako djeca mogu spoznati pozitivne aspekte medija.

5. Zaključak

Moguće je zaključiti da su mediji bitan i nezanemariv dio dječjeg života, odgoja i obrazovanja. Zbog toga je bitno paziti kakvi se sadržaji emitiraju ispred djece te predati na važnosti kako ti isti sadržaji utječu na razvoj djeteta. Svako je dijete osobito i zanimaju ga različite stvari. Medijski sadržaj kojem su djeca izložena trebao bi biti prilagođen njihovom razvojnom statusu i željenim ishodima. Izbjegavanje i ograničavanje sadržaja koji mogu generirati agresivna ponašanja je odgovornost odraslih. Djeca pamte i čuju što se govori na televiziji te se poistovjećuju s nekim likovima što potvrđuje tezu da mediji imaju utjecaj na dječji odgoj i izgradnju identiteta. Također, televizija i ostali mediji ne bi trebali služiti roditeljima, odgajateljima i ostalim pojedincima društvenih institucija da zaokupe i zabave djecu kako bi se oni mogli baviti nečim drugim, već da šire djetetove vidike i znanja te mu pomaže, na dobar način, u kreiranju vlastita mišljenja i unaprjeđivanja njega kao pojedinca koji će u svom životu pridonositi zajednicama u kojima se nalazi. Uloga odraslih u dječjem korištenju medija je osigurati da djeca imaju pozitivno i sigurno iskustvo. To uključuje edukaciju, postavljanje granica, praćenje, komunikaciju i modeliranje ponašanja. Odrasli trebaju biti svjesni potencijalnih rizika i aktivno sudjelovati u dječjem medijskom iskustvu kako bi podržali njihov razvoj i dobrobit.

Sažetak

Današnji je svijet nezamisliv bez medija masovne komunikacije. Mediji se neprestano šire i utječu na čovjeka i njegov odgoj. Oni su sredstva komunikacije koja se prilagođavaju društvenim promjenama. Mediji imaju ambivalentnu ulogu u suvremenoj odgojnoj paradigmi jer su s jedne strane obrazovno-informativnog karaktera, dok s druge strane poprimaju oblik manipulacije. U suvremenom društvu svaka nova generacija djece odrasta u okolini koja je sve bogatija novim medijima i njihovim sadržajima. Sukladno tome mijenja se potencijalni utjecaj medija na djecu ili percepcija toga utjecaja. Može se reći da su danas mediji, zajedno sa školom i obitelji, postali jedno od važnih obrazovnih okruženja. U ovom će se radu objasniti kako televizija i njen sadržaj tj. manipulativna moć reklama utječe na djecu i mlade. Uz pojmove medija, televizije, interneta, crtanih filmova itd. spomenut će se i kako postupati pri objavljivanju djece u medijima te će se dati nekoliko primjera alternativne zabave za djecu koja mogu zamijeniti sate provedene uz različite vrste medija.

Ključne riječi: Internet, odgojno-obrazovni proces, uloga odgajatelja, uloga roditelja, utjecaj medija

Abstract

Today's world is unimaginable without the mass communication media. The media constantly expand and influence people and their upbringing. The mass media are another agent of socialization that adapt to social changes. The media have an ambivalent role in the modern educational paradigm because from one standpoint they are educational and informative, whilst on the other hand they can be manipulative. In the modern society, each new generation of children grows up in an environment that is increasingly rich in the new media and its contents. Accordingly, the potential impact of the media on children or the perception of that impact changes. It can be said that these days the media, alongside school and family, have become the most important educational environments. This research will explain how television and its content, i.e. the manipulative power of advertisements, affects children and young people. In addition to the concepts of media, television, internet, cartoons, etc., it will also be mentioned how to act when exposing children to the media, and it will show several examples of alternative entertainment for children that can replace the hours spent using different types of media.

Keywords: Internet, educational process, role of educators, role of parents, influence of media

6. Literatura

1. Bilan, A. (2017). Djeca u društvenim medijima na primjeru Twitter i Facebook profila Beyonce i Kim Kardashian. *In Medias Res*, 6(11), 1751-1768.
2. Blažević, N. (2012). Djeca i mediji–odgoj na „televizijski “način. *Nova prisutnost*, 10(3), 479-493.
3. Đuran, A., Koprivnjak, D., Maček, N. (2019). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management Review*. 04 (01), 270-283.
4. Pašić, M. (2007). *99 načina kako odvući dijete od TV-a*. Dušević i Kršovnik d.o.o. Rijeka
5. Ilišin, V., Marinović Bobinac A., Radin F. (2001). *Djeca i mediji*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
6. Labaš, D., Marinčić, P. (2016). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 12(15), 1-32.
7. Lukaš, M., Miliša, Z., Puljić, M. (2023). Pretilost djece kao refleksija manipulativne moći medija. *Obnovljeni Život*, 78(1), 105-117.
8. Mandarić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*, 82(1), 131-149.
9. Möller, C., Fischer, F. M. (ur.). (2023). *Internet-und Computersucht: ein Praxish and buch für Therapeuten, Pädagogen und Eltern*. Kohlhammer Verlag.
10. Ortiz-Ospina, E., Roser, M. (2023). The rise of social media. *Our world in data*.
11. Radok, E. (2015). Mladi i mediji. *Clio, Beograd*.
12. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *Journal of Applied Health Sciences= Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 1(2), 81-96.
13. Sečan Matijaščić, A. (2018). Pravo na privatnost i objavljivanje osobnih podataka, informacija (o) i fotografija maloljetne djece. *Glasiilo Future*, 1(3), 27-59.
14. Sindik, J. (2012). Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 18(1), 5-33.

15. Sindik, J., Veselinović, Z. (2010). Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 16(2), 107-133.
16. Skoko, M. (2023). *Zastupljenost i aktivnosti mladih u katoličkim medijima u Hrvatskoj: izdvojeni primjeri* (Doctoral dissertation, Catholic University of Croatia. Department of Sociology). *Preuzeto s:*
<https://repositorij.unicath.hr/en/islandora/object/unicath%3A869>
17. Unicef. (1989). Konvencija o pravima djeteta. *Preuzeto s:* <http://www.unicef.hr/wp>.
18. Visković, I., Topić, J. (2020). Traditional play and contemporary curriculum—parents’ and teachers’ opinions. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 69(1), 69-88.
19. Visković, I., Višnjic Jevtić, A. (2017). Izloženost djece rane i predškolske dobi medijima (mišljenje odgajatelja). U B. Mendeš i T. Vidović Schreiber (ur.) *Dijete, knjiga i novi mediji*. Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa s međunarodnom suradnjom. Split: Filozofski fakultet, Zagreb: Savez društva Naša djeca, str.31-44.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Danijela Klarić, kao pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišne prvostupnice Ranog i predškolskog odgoja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, rujan 2023.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Danijela Klarić

Naslov rada: Izloženost djece medijima

Znanstveno područje i polje: Društvene znanosti - pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

/

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Doc. dr. sc. Branimir Menduš

Izv. prof. dr. sc. Esmeralda Sunko

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada

(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 7.9.2023.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.